

KIS-477 – Gl. orienter

(YBAN da GE – 24 09 95)

Da heul hon pellgomzadenn diwezhañ, un dra bennak a-zivout Gl. *orienter*, *orientation*, *sens*, *direction*. Kudenn Gl. *graphe orienté*, *droite orientée*, *espace vectoriel orienté*...

Evit ar mare e kemerin ul levr dave eeun (Stella BARUK, *Dictionnaire de mathématiques élémentaires*, Seuil, 1992) pa n'emañ ket diazezet geriaoueg ar Jedoniezh evit c'hoazh (pezh a vo ret ober !)

Gl. *orienter* une droite : c'est décider qu'un des deux *sens* dans lesquels on peut la parcourir est positif.

Gl. *orienter* un plan : On a obtenu une orientation du plan en agissant sur les bases des repères dont on peut le munir. Mais on peut voir aussi que les bases de même *sens* sont comme des 'parcours fléchés' qui 'tournent' dans le même *sens*. Et en effet, l'orientation d'un plan peut être rapportée à celle de ses cercles.

Quel que soit le cercle qu'on va dessiner dans un plan, si on le trace d'un mouvement continu, on sait qu'on ne peut 'tourner' autour de son centre que de deux façons. *Orienter* le plan, c'est choisir un de ces deux sens pour tous les cercles du plan, et décider qu'il est le *sens direct* ou *sens positif* du plan : on l'appelle aussi le *sens trigonométrique*, il est 'contraire à celui des aiguilles d'une montre'.

L'autre *sens* sera dit *indirect*, ou *négatif*, ou *rétrograde*.

PETIT ROBERT

Gl. *orienté* : où l'on a choisi un *sens positif* de mesure. Espace vectoriel *orienté* : dans lequel tous les axes de référence sont *orientés*.

Gl. *orienter* : — une droite : lui donner un *sens positif*.

Gl. *sens* : *ordre* dans lequel un mobile parcourt une série de points ; mouvement *orienté*.

Ha bremañ, pezh a gaver e brezhoneg.

VALL.

Gl. *orientation* emlec'hiadur ; emreterañ. Gl. *orienté* tro ouzh ; o skeiñ war. Gl. *orienter* treiñ (ouzh, war-du, etrezek) ; emlec'hiañ ; en em reterañ, reterañ.

Gl. *sens* tu, penn, hent.

Gl. *direction* sturiadur, tu, penn, hent, roud, arroud.

VALL.SUP.

Gl. *orientation* tuadur ; *orienté* durc'haet ; aroudet.

DAFAR 63

Br. **durc'haat** treiñ (war-du). Br. **durc'hadur** doare m'emañ troet ur c'horf, ul loc'hañ, h.a.

Br. **roud** spisadur egorel nep elfenn eeunnek, neudenn, loc'h, nerzh, h.a. Sk. : “Daou boent lec'hiet zo a-walc'h evit termenañ ur *roud*.”

Br. **sturiad** spisadur egorel nep loc'hañ eeunnek. Sk. : “Termenet e vez ar *sturiad* dre ur roud hag un tu.”

Br. **sturiadell** ranneeunenn spisaet dre he roud, he zu, he geneliezh, he hed pe braster.

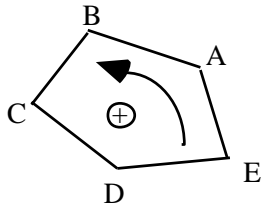
Br. **tu** durc'hadur kemeret war ur roud.

GERIADUR BREZHONEG AN HERE

Br. **tu I C'H 2**. Durc'hadur un dilec'hiadenn. **3. FIZIK** Tu un nerzh : durc'hadur e roud gwerediñ.

A-benn ar fin, an dra nemetañ oc'h ober kudenn eo Br. **tu** evit Gl. *sens*. A-hend-all ez eo Gl. *orienté* troet gant Br. **durc'haat**. Dav merzhout ne gaver ket Br. **reterañ** en DAFARoù, a ve damheñvelster gant **durc'haat** nemet e ve un arvez dialuskel gant hemañ diwezhañ hag unan diasavel gant hennezh kentañ. Ar vrasañ diegi 'm eus da lakaat dizurzh er reizhiad amparet well-wazh e brezhoneg betek henn. A-du e vefen evit mirout Br. **tu** evit Gl. *sens*, rak n'eus ket arvar a vesk evit an darn vrasañ eus an degouezhioù. Lakaomp e ve dibabet un durc'hadur war al liestueg :

Hag eñ ve un euzh lavarout : “ An *tu* muiel zo eus A da B war an *tu* [A, B], an *tu* leiel zo eus B da A war an *tu* [A, B] ” ? Evel just, ur frazenn evel : “Mont war an *tu* muiel war an *tu* [A, B] ” zo gwall iskis. Nemet e c'haller mat-tre kavout un heñvelster

da *tu* en degouezhioù eus ar seurt, evel : *kostez* (na petra !) pe *ranneeunenn*, *regenn* (*eeun*)... GP a vremañ hBr. *occr* e Br. *oc'hr* g. -où (Kb. *ochr*). Pe neuze dezneuziañ Iw. *slios*, Kb. *ystlys* "the side of a man or beast, flank" ? (sl. KIS-392, La-09, p. 351). VALLEE a lavar *hent*, *penn*. Neuze quid eus Iw. *sli* ? Pe klask un deverad diwar Br. *ol* evel *olenn*, pa'z eo ar *sens* an urzh erolañ ?

E dibenn dezrann : Gl. *graphe orienté*, Br. **graf durc'haet** (sl. GSTL. ¶ 1850).
Chom a ra ar gudennig gant Br. **tu**.